

ПРОФ. СИМЕОН РУСАКИЕВ – ЕДИН ВИДЕН БЪЛГАРСКИ ИЗСЛЕДОВАТЕЛ НА ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Павлина Мартинова-Иванова

Анотация: Дана стаття явява собою біографічний опис життя і діяльності професора Симеона Русакиєва, ім'я якого тісно пов'язується з творчістю українського письменника та художника Тараса Шевченка.

Ключові слова: дослідник, література, творчість, письменник.

Професор Симеон Русакиєв (23.10.1910–10.03.1991) е литературен историк, критик и обществен деец на ХХ век, като същевременно той е и виден изследовател на Тарас Шевченко. Ученият прави важна и съществена крачка в изследването на украинската тематика в българското литературознание от началото на 60-те години на ХХ век в Софийския университет (БВУ).

Симеон Русакиєв е роден през 1910 г. в гр. Нови пазар в семейството на трудови хора. За известно време той е изключен от Софийския университет и става професионален актьор. По-късно е уволнен като учител за „противодържавни идеи“ и е изпратен в концентрационен лагер, където маларията заплашва живота му (Цонев 1982). Завършва Славянска филология в Софийския университет „Климент Охридски“. След 1944-та няколко години е учител и инспектор по български език и литература в Министерството на просветата, а след това започва работа като асистент по руска и съветска литература в новооснованата руска филология в Историко-филологическия факултет на Софийския университет (Пак там). През 1950 година С. Русакиєв става доцент, а от 1954 година е вече професор в Катедрата по руска литература, която дълги години завежда (1967–1975). През 1965 година защитава докторска дисертация в Украинската академия на науките със заглавие „Тарас Шевченко и българската литература“. В периода 1953-1958 г. е заместник-ректор на Софийския университет. Проф. Русакиєв е и главен редактор на списание „Език и литература“ от 1950 г. (Михмед, Сайковська 2010).

Доц. Йордан Цонев казва за професора, че: „Много умело и сполучливо той съчетава своята лична научноизследователска работа със стимулиране, ръководене и довеждане до желания резултат на научноизследователската работа на другите: неговите колеги, асистенти, аспиранти, студенти, дипломанти“ (Цонев 1982: 13) и че „не престава да пише и усъвършенства своите лекции, да подготвя спецкурсове, да привлича студентите в

аудиториите с богатството и дълбочината на знанията си, с възможностите си да импровизира, със способностите си да бъде винаги съвременен и актуален“ (Пак там: 8-9). Той „е любим преподавател за студентите“ (Пак там: 8) и „умее да бъде занимаващ и увличащ“ (Пак там). По думите на доц. Й. Цонев според Симеон Русакиев „не може да бъде добър преподавател онзи, който сам не добавя нещо ново към утвърдените истини“ (Пак там: 11).

С. Русакиев е автор на редица статии, студии и очерци за някои от най-видните съветски поети и писатели – Максим Горки, Владимир Маяковски, Валерий Брюсов, Сергей Есенин, Александър Серафимович, Дмитрий Фурманов, Алексей Толстой, Александър Фадеев и други (Цонев 1982). Учебникът по руска литература от края на XIX и началото на XX век е плод на дългогодишната му работа върху творчеството на руските писатели от този период (Пак там). Изследователят се интересува и от „някои творци на руската класическа литература като Некрасов, Чехов, Достоевски“ (Пак там).

Изследванията на Симеон Русакиев „Петко Славейков и руската литература“, „Значението на Великата октомврийска революция и на съветската литература за развитието на положителния герой в българската литература“, „Съветската литература в България“, „Людмил Стоянов и съветската литература“, „Маяковски и развитието на българската литература“ (монографично изследване) показват въздействието на руската класическа и съветска литература върху българския литературен процес или върху някои български писатели (Пак там). Той също така е автор на „Христоматия по руски фолклор“ (Пак там).

Доц. Ивайло Петров споделя, че Симеон Русакиев „е основоположник на дисциплината „Руска съветска литература“ (Петров 2001: 66). И. Петров добавя също така, че: „Под ръководството на проф. С. Русакиев са подготвени много специалисти по история на руската литература на XX век... С проф. П. Динеков в съавторство написват работа, посветена на творчеството на Петко Славейков. С проф. Г. Веселинов съвместно превеждат поемата „Кому на Руси жить хорошо?“ Много са му давали срещите беседи с професорите Стоян Стоянов, Велчо Велчев, Михаил Арнаудов“ (Пак там).

По думите на И. Петров: „Творческият път на Симеон Русакиев започва с публикации на стихотворения, рецензии и статии в български периодични списания. Може би затова винаги се е интересувал от съвременната българска литература... В библиотеката му се съхраняват много книги с автографи на български писатели и поети... Като обобщава своите наблюдения в книгата „Руска литература. Дооктомврийски период (1890-1917)“, реализирана в две издания от 1971 г. и 1976 г., проф. Русакиев се стреми да намери свой,

оригинален подход към композицията на този учебник, важен и необходим за българските студенти“ (Пак там: 67).

Първото издание на еднотомната „История на руската съветска литература“ под редакцията на проф. П.С. Виходцев излиза в началото на 70-те год. Проф. Русакиев не успява да напише втора част на тази книга (Пак там).

С. Русакиев отделя много внимание на изследването на украинската литература и историята на украинско-българските литературни и културни взаимоотношения, като неговите научни трудове са посветени на отделни въпроси на украинския литературен процес (Михмед, Сайковська 2010). Ученият проследява особеностите на поетиката на творчеството на украинските писатели Тарас Шевченко, Платон Воронко, Марко Вовчок, като разглежда тези особености в контекста на литературното развитие и в същото време съотнася тези явления с българския, а още по-широко – със славянския литературен и културен контекст (Пак там).

Началото на своята монография „Тарас Шевченко и българската литература“ Симеон Русакиев започва с очерк за Тарас Шевченко, който „цели да покаже израстването на поета като неповторима творческа индивидуалност, като велик революционер демократ, да разкрие развитието на неговия метод и художествена специфика, да изтъкне животворната сила на Шевченковата литературна традиция“ (Русакиев 1964: 6).

В този труд изследователят описва голямото влияние на стиховете на Шевченко върху творчеството на редица български писатели, най-вече върху произведенията на поетите-преводачи Райко Жинзифов, Любен Каравелов, Петко Славейков и др. (Русакиев 1964).

Симеон Русакиев пише отделни статии, свързани с българската литература. Сред тях са „Лириката на Цанко Бакалов“, „Художественото майсторство на Венко Марковски“ и др. (Цонев 1982).

През 1956 г. Българската академия на науките издава „Сборник народни умотворения и народопис“ от проф. Симеон Русакиев и както казва Димитър Шишманов: „Голямата част от сборника представляват народни песни на малоазийските българи, бежанци в Новопазарско, записани от проф. Русакиев през 30-те години“ (Шишманов 2001). Това са 328 на брой песни, изпълнявани от българки и българи от малоазийските села Гьобел, Коджа бунар, Съют, Киллик, а също така такива, които са от други български села в Мала Азия (Пак там). Според Димитър Шишманов: „Удивително е сходството на тези песни с вариантите им в различни краища на България“ (Пак там).

Проф. Симеон Русакиев е един от основателите, а също и вицепрезидент на

Международната асоциация на преподавателите по руски език и литература и първи председател на Дружеството на русистите в България, с което допринесе много за изучаването и популяризацията на руската култура (Петров 2001). Удостоен е със званието „Доктор хонорис кауза“ на университета в гр. Лодз, Полша за научноизследователската си и преподавателска работа (Пак там).

Няколко години той работи като преподавател и ръководител на катедрата по литература във Висшия педагогически институт в гр. Шумен (Цонев 1982). Дисциплината „История на руската литература от XX век“ се изучава в Софийския, Пловдивския, Великотърновския и Шуменския университет благодарение на проф. Симеон Русакиев (Петров 2001).

Трудовете на професора, свързани с живота и творчеството на Тарас Шевченко и с творчеството на други украински писатели, а също така отразяващи взаимодействието между украинската и българската литература, са описани в подробна библиография от доц. Ивайло Петров: „Тарас Шевченко“ (Работническо дело, бр. 70, 1951 г.), „Великият певец на Украйна“ (Българо-съветско единство, бр. 10, 1954 г.), „Съветски литературовед за украинско-българските литературни връзки“ (Език и литература, 1959, кн. 2, с. 151-153), „Украинската класическа поезия“ (В: Украинска класическа поезия. Антология. С., 1959, с. 5-23), „Научни изследвания върху творчеството на Шевченко“ (Език и литература, 1962, кн. 2, с. 65-67), „Две поеми на Платон Воронко върху българска тематика“ (Львів, 1961, Език и литература, 1963, кн. 2, с. 13-26), „Шевченко и развитието на нашата предосвободителска поезия“ (Език и лит., 1963, кн. 5, с. 35-54), „Вапцаров на украински. Н. Вапцаров. Пісні про людину“ (Львів, 1961, – Език и лит., 1963, кн. 4, с. 83-86), „Българската тема в творчеството на Платон Воронко“ (В. Славистични студии. С., 1963, с. 359-379), „Тарас Шевченко и българската литература“ (С., Наука и изк., 1964), „Платон Воронко. Личност и творчество“ (В. Год. на СУ, Том LVIII, 2, 164 С. Наука и изкуство 1964, 242 с.), „Роль Тараса Шевченка в развитии болгарской поэзии эпохи, предшествующей освобождения Болгарии“ (В: Шевченко и мировая культура – М., 1964, с. 189-211), „Синтетичен труд върху историята на украинската литература“ (Език и лит., 1965, кн. 5, с. 88-92), „Капитален труд за живота и творчеството на Марко Вовчок“ (Език и лит., 1965, кн. 6, с. 35-36), „Новите поетични творби на Платон Воронко“ (Език и лит., 1973, кн. 1, с. 45-53)/Платон Воронко. Літ.-критичний нарис (Київ, Рад. письм., 1973 р.), „Студии в областта на украинската литература. Рецензия“ (Език и лит., 1973, кн. 2, с. 66-69) (Петров 1982: 17-25).

Още едно нещо свързва Тарас Шевченко и проф. Симеон Русакиев и това е

датата на тяхната кончина – на 10 март 1861 г. си отива великият украински поет и художник, а видният български изследовател на неговото творчество почива на същата дата през 1991 г.

Литература:

Михмед, Сайковська 2010: Михмед, П., Сайковська, О. *Симеон Русакиєв – дослідник української літератури (до 100-річчя від дня народження)*. – В: Всесвіт, 2010, № 7-8. <<http://www.vsesvit-journal.com> – последно посетен на 21.07.2014 >

Петров 1982: Петров, И. *Библиография на трудовете на проф. д-р Симеон Русакиев*. – В: Изследвания в чест на проф. д-р Симеон Русакиев. Сборник във връзка със 70-годишнината му. Редактор-съставител доц. кфн Николай Димков, Съюз на научните работници. Филологически факултет. Редакционен комитет: доц. Стайко Кабасанов, доц. кфн Милка Бочева, доц. кфн Николай Димков (редактор-съставител), Шумен, 1982, 17-25.

Петров 2001: Петров, И. *По ту сторону добра и зла. 90 години от рождението на проф. д-р Симеон Русакиев*. – В: Болгарская русистика, 2001, бр. 1, с. 66-68.

Русакиев 1964: Русакиев, С. Тарас Шевченко и българската литература. София: Наука и изкуство, 1964.

Цонев 1982: Цонев, Й. *Седем десетилетия от един живот*. – В: Изследвания в чест на проф. д-р Симеон Русакиев. Сборник във връзка със 70-годишнината му. Редактор-съставител доц. кфн Николай Димков, Съюз на научните работници. Филологически факултет. Редакционен комитет: доц. Стайко Кабасанов, доц. кфн Милка Бочева, доц. кфн Николай Димков (редактор-съставител), Шумен, 1982, с. 7-16.

Шишманов 2001: Шишманов, Д. *Необикновената история на малоазийските българи* (II издание), София: Пони, 2001. <http://www.promacedonia.org/giliev/dsh/dsh_13.htm – последно посетен на 21.07.2014 >

БВУ: Сайт на „Българска виртуална украинистика” <<http://www.bgukrainistika.com> – последно посетен на 21.07.2014 >

Информация за автора:

д-р Павлина Мартинова-Иванова – преподавател по украински език в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

E-mail: pmartincva@abv.bg